

Anna Kanios

Konsultant naukowy

Metoda pracy grupowej - podstawowe zagadnienia

Jak zauważa E. Kantowicz (2001, s.106) metoda pracy grupowej w obszarze pracy socjalnej została powszechnie wprowadzona w latach sześćdziesiątych w związku z rozwojem podejść systemowych w terapii rodzin i grup. Jej prekursorką była Clara A. Kaiser.

Definicja metody grupowej

Jest to metoda pracy socjalnej, sposób organizacji procesu pomocy, w którym pracownik socjalny (pedagog) ma przed sobą zespolony przez wspólne zadanie (problem) zbiór osób. Celem jej jest uczynienie grupy zespołem wychowawczym. W metodzie tej oddziałuje się na jednostkę za pośrednictwem grupy.

Kluczowym zagadnieniem jest cel organizowania różnorodnych grup w pracy socjalnej. Należy podkreślić, że pracownik socjalny organizuje grupy po to, by prowadzić do indywidualnego rozwoju jednostek poprzez grupowe interakcje. Celem jest wykorzystanie grupowych doświadczeń dla realizacji indywidualnych i szerszych zamierzeń (Mikołajewicz, 1995, s.57).

Typy grup

W literaturze przedmiotu możemy odnaleźć różne typologie grup. Ze względu na kryterium celów wyróżnia się grupy: rekreacyjne, umiejętności rekreacyjnych, socjalizacyjne, terapeutyczne, spotkaniowe, trening wrażliwości, edukacyjne, samopomocy, problemowe i decyzyjne (Szmagalski, 1995, s.247-249).

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie
ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie

Odmiany metody grupowej

Wyróżnia się jej trzy podstawowe odmiany:

1. **rozwojowo-wychowawczą** - grupy rozwojowo-wychowawcze mają wspierać rozwój osobowości jednostek normalnie funkcjonujących.
2. **rewalidacyjną** - praca z grupą rewalidacyjną polega na usprawnianiu społecznego funkcjonowania jednostek niedostosowanych społecznie.
3. **psychoterapeutyczną** - praca psychoterapeutyczna z grupą polega na słuchaniu zwierzeń, dyskutowaniu członków grupy oraz prowokowaniu do podjęcia decyzji o poprawie. Jest nastawiona na cele ratownicze i opiekuńcze w odniesieniu do osób nieprzystosowanych społecznie (Kamiński, 1974, s.221; Szmagański 1995, s.242).

Modele pracy grupowej

Wyróżnia się cztery podstawowe modele pracy grupowej: model terapii całościowej (*Gestalt*), model kształtowania umiejętności społecznych (w tym trening asertywności), model mediacyjny, model rozwojowy (samorealizacyjny) oraz liczne podejścia eklektyczne (np. model organizacyjny) oraz szczegółowe (np. analiza transakcyjna) (Kantowicz, 2001).

Czynniki decydujące o tym, że dana zbiorowość ludzi jest grupą społeczną

Podstawowymi czynnikami grupotwórczymi są:

- bezpośrednia interakcja,
- wspólne normy,
- wspólny cel,
- struktura grupowa,
- poczucie odrębności.

Interakcjami społecznymi nazywamy zachowania werbalne i niewerbalne wywołujące reakcje innych. Najogólniej można interakcje społeczne rozumieć jako zachowania: polegające na wzajemnym reagowaniu ludzi na swoje działania lub podejmowane dla osiągnięcia pewnego celu. Interakcje społeczne zachodzą pomiędzy ludźmi, jednakże sama

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie
ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie

interakcja społeczna nie jest warunkiem stworzenia grupy społecznej. Należy stworzyć możliwość bezpośredniej interakcji pomiędzy członkami grupy.

Ważnym czynnikiem grupotwórczym są wspólne normy, zasady grupowe. W życiu społecznym również występują określone normy, wynikają one z poszanowania wartości narodowych, są znane każdemu obywatelowi. Normy społeczne definiowane są jako reguły wyznaczające zachowania ludzi w określonych sytuacjach. Każda grupa społeczna posiada pewne normy, ustalone wewnątrz niej lub narzucone grupie z zewnątrz. Normy wewnętrzne członkowie grupy sami ustalają i obowiązują one wszystkich członków grupy. W niektórych grupach zaś normy są narzucane jej członkom. Przestrzeganie wcześniej ustalonego zachowania pomaga w utrzymaniu grupy oraz w zapewnieniu przyjaznej atmosfery. Normy grupowe najłatwiej są przyswajane przez naśladownictwo. Stosowanie pewnych mechanizmów, zapewnia przestrzeganie norm. Należą do nich:

- stosowanie komunikatów informacyjnych i perswazyjnych,
- karanie lub usuwanie z grupy osób nieprzestrzegających norm,
- nagradzanie osób przestrzegających normy.

Kolejnym czynnikiem grupotwórczym jest wspólny cel grupy. Pojawia się jako:

- możliwość osiągnięcia indywidualnych celów pewnych osób,
- cel podzielony przez jakiś zbiór osób
- cel narzucony pewnym osobom.

Następnym czynnikiem jest struktura grupowa, która wyznacza wymiary społeczne i przestrzenne. Struktura społeczna grupy wyznacza relacje zachodzące między członkami grupy w zakresie władzy: podporządkowania, porozumiewania się i stosunku emocjonalnego. Członkowie danej grupy zazwyczaj przestrzegają zasad grupowych ponieważ: uznają siłę, która ją ustanowiła, uznają kompetencję osób sprawujących władzę lub mają do osób sprawujących władzę pozytywny stosunek emocjonalny. Jeżeli członkowie grupy nie akceptują osób sprawujących władzę, może zostać stworzona się nieformalna struktura władzy. Podstawowymi elementami struktury społecznej grupy są role grupowe określające zachowania członka grupy wobec współczłonków. Wśród ról w grupie możemy wyróżnić:

- role formalne, określone przez grupę lub narzucone z zewnątrz,

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie
ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie

- role nieformalne ukształtowane w relacjach między członkami grupy, służące do spełnienia oczekiwań, których nie spełniają role formalne.

W strukturze społecznej grupy występuje formalna struktura komunikacji wyznaczająca zasadnicze kwestie przekazywane w grupie, kolejność wypowiedzi członków grupy, formy zwracania się przez przewodce do innych członków grupy i odwrotnie. W owej strukturze może występować brak jakichkolwiek emocji, ukazywanie własnych przekonań, zgłaszanie zastrzeżeń, nagłe działania. Grupowe struktury przestrzenne są pochodne od struktur społecznych i najłatwiej zauważyć ich zróżnicowanie zachodzące pomiędzy grupami formalnymi i nieformalnymi. Dokładniejsze poznanie takich grup odsłoni, że konfiguracje te często nie są losowe, ale zależą od ról członków w grupie i jej struktury emocjonalnej.

Tworzenie się grupy to powstanie struktury interakcji między jej członkami w wymiarze społecznym i przestrzennym. Fizyczna odległość i usytuowanie ludzi w stosunku do siebie mają wpływa na zachodzące między nimi na interakcje. Silnym czynnikiem grupotwórczym jest poczucie odrębności. Umacnia więzi grupowe, a także jest czynnikiem inicjującym powstanie grupy w obcym środowisku społecznym. Zostały wyróżnione dwa źródła atrakcyjności grup dla swoich członków:

- Spoistość - związana jest z ocenami przez członków grupy korzyści uzyskiwanych z przynależności do niej jako całości, czyli doświadczeń, dostępu do pożądaných zasobów i nagród.
- Więzi interpersonalne- związane są z ocenami przez członków grupy osobistych kontaktów między sobą jako pożądaných, zgłasza emocjonalnych (Szmagałski, 1998).

Etapy pracy z grupą

W toku pracy z grupą można wyodrębnić co najmniej pięć etapów profesjonalnego działania. Są to:

1. Tworzenie się grupy - etap charakteryzujący się niepewnością członków grupy co do celu, norm i przywództwa. Wówczas każdy członek grupy próbuje wy badać,

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie
ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie

- jakie zachowania są akceptowane przez innych. Jest zakończony, gdy członkowie grupy myślą o sobie jako o grupie.
2. Atakowanie czyli konflikt wewnątrzgrupowy dotyczący przywództwa i ról. Etap ten kończy się ustanowieniem wyraźnej struktury władzy w grupie.
  3. Stabilizacja norm to etap, gdy w grupie wytwarza się spójność i więź interpersonalna. Widoczne są oczekiwania wobec członków grupy. Etap kończy się, gdy jest ustanowiona struktura grupowa.
  4. Skuteczne działanie czyli realizacja celu grupowego.
  5. Ocena pracy z grupą. Powinna ona uwzględniać różne aspekty funkcjonowania grupy i prowadzącego grupę, a także osiągnięte efekty i niedociągnięcia.

Zasady pracy z grupą społeczną

Pracownik socjalny prowadzący grupę powinien dysponować wiedzą na temat zasad pracy grupowej. Do najważniejszych z nich należą: kształtowania autonomii grupy, stosowania wiedzy naukowej w organizacji procesu grupowego, świadomego i intencjonalnego kierowania interakcjami w grupie, samowiedzy i świadomego czerpania z własnych zasobów, akceptacji grupy i rozumnej empatii, uznania autonomii grupy, konstruktywnego stosowania ograniczeń, indywidualizacji, świadomego rozważenia konfliktów w grupie oraz komunikacji (Kantowicz, 2001, s.118-120).

Poprawna komunikacja grupowa oraz spójność grupowa to istotne warunki skutecznego działania grupowego. Spójność grupy z kolei zależy od wzajemnej atrakcyjności, identyfikacji z grupą oraz satysfakcji z przynależności do grupy. Ważnym aspektem procesu grupowego jest podejmowanie decyzji w grupie.

Modele podejmowania decyzji grupowych

Zdaniem A. Szmagalskiego (1998) można wyróżnić trzy modele w tym zakresie.

Są to:

1. model optymalizacji,
2. model satysfakcjonującego wyboru
3. model ukrytej preferencji

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie
ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie

Zaletami wspólnego podejmowania decyzji przez członków grupy jest: pozyskanie więcej informacji i wiedzy, zwiększona różnorodność poglądów, pełniejsze rozumienie decyzji, zwiększona akceptacja podjętych decyzji oraz społeczne uprawomocnienie decyzji. Z kolei do utrudnień można zaliczyć: czasochłonność, konformizm (skłonność do akceptacji pomysłów pod naciskiem grupy), dominację mniejszości lub jednostki, konfliktowe cele indywidualne członków grupy, nieokreśloną odpowiedzialność oraz syndrom grupowego myślenia – uporczywe upieranie się przy decyzjach grupy nawet, gdy nie do końca są one słuszne.

Praca metodą grupową w pracy socjalnej nie łatwa. Wymaga od pracownika socjalnego przestrzegania pewnych zasad i obowiązków, do których zalicza się:

- akceptowanie osób, idei, zasad, zwyczajów itp.,
- nawiązywanie kontaktu z członkami grupy,
- umożliwianie członkom grupy akceptowania siebie i innych,
- dbanie o odpowiednią komunikację między członkami grupy,
- wyrażanie własnego „ja” poprzez podejmowaną aktywność, udział w poderwaniu decyzji,
- ograniczanie występowania określonych zachowań (destrukcyjnych dla rozwoju indywidualności oraz tworzenia się więzi grupowej),
- prowadzenie dyskusji, zajęć i innych form zorganizowane aktywności,
- łagodzenie napięć, konfliktów, poczucia winy,
- interpretowanie funkcji grupy, pracownika, instytucji,
- obserwowanie i ocenianie indywidualnych bądź grupowych zwyczajów,
- obserwowanie i ocenianie efektów pracy z jednostką i z grupą,
- planowanie i organizowanie struktury grupy programu działań oraz usług (Mikołajewicz, 1995, s.58-59).

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie

Fundusze Europejskie
Wiedza Edukacja Rozwój

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Projekt „Liderzy kooperacji”
realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój finansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020

Bibliografia:

Kantowicz E., (2001) *Elementy teorii i praktyki pracy socjalnej*, Olsztyn: Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego.

Mikołajewicz W.,(1995) *Praca socjalna jako działanie wychowawcze*, Warszawa: Wydawnictwo Interart.

Szmagalski J., (1995) *Przewodzenie małym grupom. Działanie grupowe*: Warszawa.

Kamiński A., (1974), *Funkcje pedagogiki społecznej*, Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Kanios A., (2014) *Praca socjalna - zagadnienia teoretyczne i metodyczne*, Lublin: Wyd. UMCS.

LIDER PROJEKTU

Województwo Podkarpackie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Rzeszowie

ul. Hetmańska 9, 35-045 Rzeszów tel. 17 747 06 00 fax. 17 747 06 01 e-mail: sekretariat@rops.rzeszow.pl www.rops.rzeszow.pl

PARTNERZY PROJEKTU

Województwo
Podkarpackie

Województwo
Lubelskie

Województwo
Podlaskie

Województwo
Świętokrzyskie

Województwo
Mazowieckie